

Originality. Analyzed the changes that occur in the sphere of higher education under the influence of global trends. Defined the key trends affecting the safety of the educational environment. It is the internationalization of educational systems; Strengthening the mobility of students and faculty, increasing competition between educational organizations in the market of educational services; Increasing the requirements for the quality of educational services; A reduction in the life cycle of knowledge, the introduction of new forms of education, the reduction of public funding, the orientation of educational organizations to implement the concept of lifelong learning.

Conclusion. Global trends are of a different nature and affect the development of the educational sphere in Ukraine. Under certain conditions, they can turn into phenomena and factors that will impede the effective implementation of Ukraine's national interests. In such circumstances, it is important to determine the criteria for national security in the sphere of education.

Keywords: Higher education; global trends in higher education; the internationalization of higher education; academic mobility; and the economic security of higher education.

Одержано редакцією 09.04.2017 р.
Прийнято до публікації 15.04.2017 р.

УДК 339.137

Чернега Оксана Богданівна,
доктор економічних наук, професор,
в.о. ректора Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла Туган-
Барановського, м. Кривий Ріг
chernega@donnuet.edu.ua

ІНФРАСТРУКТУРНИЙ РОЗВИТОК ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Анотація. Визначено, що конкурентоспроможність національної економіки є предметом дослідження різноманітних міжнародних економічних наукових шкіл, окремих вчених, міжнародних інститутів та організацій. Головними напрямками досліджень є уточнення змісту економічної категорії “конкурентоспроможність”, виокремлення чинників, які формують її рівень, визначення рівня (рейтингу) конкурентоспроможності та розробка стратегій, політик, механізмів управління процесами її підвищення. Визначено посилення впливу інфраструктурного розвитку на економічне зростання і рівень конкурентоспроможності національної економіки. Підкреслено, що модернізація глобальної, регіональних, національних інфраструктур останніх років, базується на реорганізації, підвищенні якості використання наявних інфраструктурних комплексів та реалізації “проривних” інфраструктурних проєктів. Встановлено тенденції валового нагромадження в розвинутих країнах, країнах, що розвиваються, та в країнах з перехідною економікою. Визначено особливості здійснення валового нагромадження в Україні за період незалежності та наголошено на необхідності підвищення інвестиційної привабливості країни, реалізації державних, державно-приватних інфраструктурних проєктів, розвитку міжнародного співробітництва в цій сфері. Визначено фактори, які впливають на параметри валового нагромадження, та наслідки змін в процесах інвестування в національних економіках. Проаналізовано профіль України в рейтингу цифрової конкурентоспроможності та визначено необхідність формування спеціальних програм подолання інфраструктурного відставання.

Ключові слова: розвиток; інфраструктура; національна економіка; конкурентоспроможність; валове нагромадження; економічне зростання; інвестування; цифрова конкурентоспроможність.

Публікація містить результати досліджень, проведених при грантовій підтримці Держаного фонду фундаментальних досліджень за конкурним проєктом 20538.

Постановка проблеми. В 2016 р. згідно з вимірюваннями Всесвітнього економічного форуму (World Economic Forum) Україна посіла 85-е місце серед 138 країн світу за рівнем національної конкурентоспроможності [1]. Конкурентоспроможність національної економіки знижується, що пояснюється причинами, які було визначено Всесвітнім економічним форумом ще у звіті 2002 р. (п'ятнадцять років тому назад!), а саме “дефіцит правових та інституційних механізмів, які підтримують належний ризик та динамічну конкуренцію; дефіцит підприємців, які бажають та здатні скористуватися перевагами сучасних технологій; низький рівень душевого доходу, що призводить до нестачі коштів для досліджень та розробок”, до яких додаються нові перешкоди: воєнна агресія сусідньої держави, політичні негаразди, зростання рівня корупції і неможливість влади протидіяти цій тенденції. Необхідно відмітити, що більша частина перелічених чинників відноситься до категорії інституціональних, які визначають ставлення суспільства до форм і методів економічної та соціальної взаємодії, в той же час падіння конкурентоспроможності в значній мірі викликано подальшим погіршенням базового інфраструктурного забезпечення економічної діяльності (якість загальної інфраструктури – 88 місце в рейтингу Всесвітнього економічного форуму в 2016-2017 рр., електропостачання – 88, повітряного транспорту -103) та суттєвим відставанням у створенні інфраструктури нового покоління, включаючи технологічну та наукову інфраструктуру (використання технологій фірмами – 74; поширення широкосмугового фіксованого інтернету – 64; наявність новітніх технологій – 93; ПІІ та передача технологій -115; пропускна здатність інтернету – 68; державні закупівлі передових технологій – 82; патентні заявки РСТ – 49; якість науково-дослідних інститутів –50; витрати компаній на R&D – 68). Саме тому, визначення чинників безпосереднього впливу на рівень конкурентоспроможності, оцінка внеску інфраструктурного розвитку національної економіки в підтримку економічного зростання є важливим дослідницьким завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виокремлення частини нерозв'язаної раніше проблеми. Конкурентоспроможність національної економіки є предметом дослідження різноманітних міжнародних економічних наукових шкіл (М. Портера, А. Ругмана, Дж. Даннінга, С. Гареллі), окремих вчених (Ч. Джонсон, М. Енрайт, Б. Клейнер, К. Коннер, Е. Пенроуз, К. Прахалад, Р. Рамелт, П. Самуельсон, І. Тараненко, Г. Хамел), міжнародних інститутів та організацій.

Значна кількість публікацій присвячена визначенню змісту поняття “конкурентоспроможність”. Згідно з Б. Губським, конкурентоспроможність – це стійке становище країни на внутрішньому та зовнішньому ринках, яке обумовлене економічними, соціальними та політичними чинниками. Конкурентоспроможність суб'єкту базується на здатності суб'єктів конкурентної боротьби вигравати у змаганні [2].

Дещо іншої думки притримується Жаліло Я. А., стверджуючи, « що важливим... є усвідомлення другорядності конкретного предметного наповнення процесу конкуренції. Предметом конкуренції... є не безпосередньо продукт, а життєздатність господарства. Це найкраще відповідає суті поняття конкурентоспроможності на рівні національної економіки. Конкурентоспроможність у реалізації конкретних видів продукції на кожному з сегментів світового ринку не може розглядатися як ознака конкурентоспроможності національної економіки і навпаки: втрата окремих ринків не повинна сприйматися як втрата національною економікою рівня її конкурентоспроможності» [3].

Як визначає В. Охота, “міжнародну конкурентоспроможність країни слід розглядати як здатність держави активно брати участь у світових економічних відносинах, формуючи таке внутрішнє бізнес-середовище, яке б сприяло розвитку конкурентних переваг вітчизняних суб'єктів господарювання та стійкій позиції на світових ринках, тим самим забезпечуючи відкритість та прозорість економічних процесів та високий рівень життя громадян” [4].

Іншим важливим напрямом досліджень сучасних авторів є обґрунтування факторів, які здійснюють вплив на рівень конкурентоспроможності національної економіки. За О. Мельник “конкурентоспроможність національної економіки – це складна соціально-економічна категорія, яка залежить від багатьох факторів, провідну роль серед яких на сьогодні відіграють підприємницьке та трудове середовище; економічна та технологічна інфраструктура; освіта та професійні навички; підприємництво і розвиток підприємств та інновації, – і є засобом забезпечення більш високого та стійкого економічного зростання (через стимулювання інвестицій у нові технології та розвиток інноваційного бізнесу) і підвищення добробуту суспільства [5].

Згідно з Ю. Полунєєвим “конкурентоспроможність країни – це соціально-економічна категорія сучасного наукового та буденного вжитку, вона пройшла шлях від суто приземленого тлумачення її змісту як сукупності наявного капіталу та можливості використання ресурсів (природних, трудових); до розуміння її як певної національної ідеології щодо прагматичного шляху розвитку, який є економічно обґрунтованим та суспільно прийнятним. Конкурентоспроможність країни полягає в її здатності створити внутрішні та зовнішні умови, які дають можливості її підприємствам виробляти товари та послуги, що витримують випробування міжнародних ринків, а населенню – стало підвищувати доходи та якість життя” [6].

Постійні трансформаційні зміни в світовому господарстві, які відбуваються в останні десятиріччя, викликають необхідність перманентної оцінки зовнішнього середовища та перегляду усталених поглядів на сутність конкурентоспроможності як економічної категорії та чинники, які здійснюють вплив на її рівень та механізми управління економічним розвитком. Значущість окремих детермінант конкурентоспроможності “вибухово” зростає, що призводить до посилення уваги дослідників саме до них. Однією з таких детермінант є інфраструктура національної економіки. Модернізація глобальної, регіональних, національних інфраструктур, яка розпочалася в останні роки, базується на реорганізації, підвищенні якості використання наявних інфраструктурних комплексів та реалізації “проривних” інфраструктурних проектів, які докорінно змінюють уявлення про організацію та здійснення економічних процесів. В той же час, зміни, що відбуваються, викликають необхідність перегляду підходів до оцінки впливу рівня валового нагромадження основного капіталу (інвестиції в мабутнє) на рівень інфраструктурного розвитку та конкурентоспроможність, визначення стратегічних засад інвестиційної, наукової, освітньої політики, які мають бути націлені на підтримку розвитку “інфраструктурного конгломерату” національної економіки, який об’єднує базову, технологічну та наукову інфраструктуру.

Метою статті є обґрунтування необхідності пріоритетного розвитку інфраструктури національної економіки як чинника підвищення рівня конкурентоспроможності.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, Всесвітній економічний форум при розрахунку Індексу глобальної конкурентоспроможності (GGI) відокремлює три групи факторів, які формують рівень конкурентоспроможності національних економік, з виділенням базових вимог (якість державних та суспільних інституцій, інфраструктура, макроекономічна стабільність, охорона здоров’я і початкова освіта), які є основою факторно-орієнтованих економік; підсилювачів ефективності (вища освіта і професійна підготовка, ефективність ринку товарів і послуг, ринку праці, розвиненість фінансового ринку, технологічний рівень, величина ринку) – економіки, орієнтовані на ефективність; інноваційних факторів розвитку (розвиток бізнесу і конкурентоспроможність підприємств, інноваційний потенціал) – інноваційно-орієнтовані економіки.

Таким чином, в основі методології Формуму відразу закладається постулат щодо стадійності розвитку соціально-економічної системи, тобто пріоритетності формування базової інфраструктури економіки, яка має забезпечити основу для подальших удосконалень системи в результаті накопичення інтелектуального капіталу, впровадження

ефективних державних управлінських практик, розширення включеності в світові економічні процеси та використання існуючого досвіду.

Створення інфраструктури та підтримка її життєздатності – це процес, який вимагає великих ресурсів та здійснюється протягом багатьох років. Його результати визначають майбутній потенціал економіки, можливості економічних агентів розвивати бізнес, який створює необхідну для суспільства додаткову вартість.

Для оцінки стану та уваги (уряду, підприємців) до інфраструктурного розвитку в світі та окремих економіках доцільно звернутися до розподілу валового внутрішнього продукту по видам витрат (таблиця 1).

Як відомо, валове нагромадження – це сукупний показник, який характеризує чисте придбання (за виключенням вибуття) резидентами товарів і послуг, вироблених і наданих у поточному періоді, але не спожитих у ньому. Валове нагромадження включає: валове нагромадження основного капіталу, зміну запасів матеріальних оборотних коштів, чисте придбання цінностей. Валове нагромадження основного капіталу – це приріст нефінансових активів, які протягом тривалого часу використовуються в процесі виробництва [8].

Таблиця 1

Розподіл валового внутрішнього продукту по видам витрат [7]

Показник	2005 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
Світ				
Кінцеві споживчі витрати, %	75,71	73,85	73,72	74,04
Валове нагромадження капіталу, %	23,94	25,2	25,45	25,61
Валове нагромадження основного капіталу, %	23,34	24,45	24,72	25,03
Розвинуті країни світу				
Кінцеві споживчі витрати, %	78,37	79,46	79,2	78,95
Валове нагромадження капіталу, %	22,82	20,58	20,83	20,85
Валове нагромадження основного капіталу, %	22,48	20,3	20,48	20,51
Країни, що розвиваються				
Кінцеві споживчі витрати, %	67,92	65,09	65,45	66,83
Валове нагромадження капіталу, %	27,64	32,75	32,85	32,98
Валове нагромадження основного капіталу, %	26,38	31,3	31,49	31,91
Країни з перехідною економікою				
Кінцеві споживчі витрати, %	69,45	73,42	72,14	72,87
Валове нагромадження капіталу, %	21,97	22,28	22,29	21,26
Валове нагромадження основного капіталу, %	19,97	21,28	22,09	22,65

Згідно з інформацією, яку розміщено в таблиці, лідерами в фінансуванні “майбутнього розвитку” є країни, що розвиваються. Валове нагромадження основного капіталу в сукупності країн зростає протягом останнього десятиріччя. Безумовними лідерами цього процесу є Китай (40-45% в різні роки), Малайзія (22-25 в період, що розглядається, але з 35-40% в попереднє десятиріччя), Індія (24-27%). Знижують досягнення економік такі країни, як Нігерія (7-14%), Зімбабве (5-13%); Сальвадор (14-16%). Високі темпи нагромадження основного капіталу є результатом реалізації стратегій модернізації економік і вони (з деяким часовим лагом) знайшли відображення у зростанні рівня конкурентоспроможності багатьох країн, що розвиваються.

Група розвинутих країн має стабільний розмір валового нагромадження основного капіталу (в середньому трошки більше 20%), що пояснюється наявною ефективною інфраструктурою, здійсненням внесків в її підтримку, високорезультативними спільними інфраструктурними проектами, які реалізуються останнім часом, наприклад, в ЄС, що дозволяє на підставі об'єднання зусиль найбільш раціонально використати конкурентні

переваги кожного члена спільноти. Від середнього показника в групі розвинутих країн суттєво відрізняються розміри валового нагромадження основного капіталу в Австралії (27-29%), Норвегії (22-25%), що пояснюється специфічністю структур національних економік.

Країни з перехідною економікою мають такі показники валового нагромадження, які не дозволяють значно підвищити темпи економічного зростання. Безумовним стабільним лідером в цій групі є Білорусь (25-39%). Головною проблемою усіх країн з перехідною економікою, які не є членами ЄС, є низький рівень інвестиційної привабливості, який пов'язаний з недосконалістю законодавств щодо захисту прав інвесторів та високим рівнем корупції. Подібна ситуація негативним чином відображається на рівні конкурентоспроможності національних економік.

Україна в останні п'ять років мала такі параметри валового нагромадження основного капіталу: 2015 р.- 13,5%; 2014 р. – 14,2%; 2013 р. – 16,9%; 2012 р. – 19,0%; 2011 р. – 17,6% [9]. Як відмічає В.Галасюк, “у нашій сучасній історії було лише 4 роки, коли економіка за показником валового нагромадження основного капіталу знаходилася в режимі модернізації (1992 рік та 2006-2008 рр.). Переважний час (сумарно 19 років: 1991 рік, 1993-2005 рр. 2009-2013 рр.) ми перебували в режимі стабілізації. Відносно позитивним були 2006-2008 роки, протягом яких Україна нарощувала інвестиційну складову, щороку збільшуючи нагромадження основного капіталу” [10]. Порівнювання рейтингу України за рівнем конкурентоспроможності з динамікою показників валового капіталу дозволяє стверджувати, що існує пряма залежність між цими параметрами. Фундаментальний економічний постулат щодо необхідності базових засад розвитку у вигляді ефективного інфраструктурного забезпечення знаходить свій прояв при дослідженні економічних процесів в окремих державах: відсутність інвестицій призводить до падіння економічних показників і рівня життя населення. Найбільш важливим для України є підвищення інвестиційної привабливості країни, розробка та реалізація державних, державно-приватних інфраструктурних проєктів, поширення участі в міжнародних інфраструктурних програмах.

Важливість рівня розвитку інфраструктури для національної конкурентоспроможності обґрунтовує не тільки Всесвітній економічний форум, на результати оцінки якого були усі посилання вище.

Дослідження конкурентоспроможності національних економік з 1989 також здійснюються Міжнародним інститутом розвитку менеджменту. Інститут формує Індекс (рейтингу) світової конкурентоспроможності з використанням більш ніж 260 змінних, які об'єднанні в 20 окремих груп.

Інститут використовує широке визначення конкурентоспроможності, тобто оцінює її як здібності держави створити середовище, в якому підприємства спроможні створювати стійкі цінності. Незважаючи на методологічне твердження, що конкурентоспроможність країн “постійно розвивається”, Інститут наполягає на усталеності чотирьох детермінант: стан економіки; ефективність бізнесу; стан ділового середовища/ефективність уряду; стан інфраструктури [11].

Технологічні, інноваційні, освітні параметри оцінюються експертами Інституту як частина інфраструктурного розвитку та чинник суттєвого позитивного впливу на зростання рівня конкурентоспроможності (дослідження 2016 р. визначають зв'язок з коефіцієнтом кореляції 0,73 між рейтингом конкурентоспроможності та науковою інфраструктурою, відповідно, 0,87 з технологічною інфраструктурою). Експерти Інституту визначають, що визнання внеску інфраструктурного забезпечення в економічне зростання примушує уряди виступати у якості координаторів інфраструктурних проєктів, ініціювати розвиток міжнародного співробітництва в цій сфері, інвестувати в ті напрями, які створюють інфраструктуру майбутнього.

Фахівці Інституту стверджують, що найбільш важливим чинником розвитку економіки та соціуму в другій декаді ХХІ століття стає цифрова інфраструктура, яка дозволяє “збільшити цінності та забезпечити процвітання” та “потребує не тільки реалізації,

а й розуміння участі та наслідків”. Крім того, дуже важливим є наголос, що подальше розуміння конкурентоспроможності є не можливим без оцінки цифрової інфраструктури, визначення її впливу та готовності економік до цифрових трансформацій [11].

Інститут визначає цифрову конкурентоспроможність як “спроможність економіки приймати та вивчати цифрові технології, що призводить до трансформації урядових практик, бізнес-моделей та суспільства в цілому... та збільшення можливостей для майбутнього створення вартості”. Подібне визначення дозволяє зрозуміти доцільні технології поведінки усіх зацікавлених сторін, визначити стратегії трансформацій та сектори, які потребують спеціальної уваги. Найбільш ефективним методом поведінки є використання рейтингової інформації для визначення необхідних дій.

Інститут визначає три головних чинника розвитку цифрової інфраструктури: знання, технології та майбутня готовність.

Знання відносяться до необхідної інфраструктури, яка формує процес цифрової трансформації за допомогою відкриття, розуміння та вивчення нових технологій».

Фактор «технології» не обмежується тільки оцінкою методів формування та розвитку власне цифрових товарів та послуг. Оцінка передбачає визначення нормативно-правової бази, яка сприяє появі та розповсюдженню інновацій; аналіз організаційних структур та чинників інноваційного розвитку; визначення інвестиційних передумов реалізації проектів; встановлення можливостей залучення інвестицій, рівні інвестиційних ризиків; стратегій появи ідей, їх реалізації та комерціалізації. Тобто «технологічний фактор» оцінює «загальний контекст, завдяки якому забезпечується розвиток цифрових технологій».

Майбутня готовність найбільш складний фактор у визначенні складових та вимірюванні їх розміру та впливу на результативність використання інфраструктури. Цей чинник описується як схильність до інноваційного мислення та сдвигів у поведінці, готовність до змін, гнучкість у прийнятті рішень та швидкість реакції на трансформації, спроможність використати конкурентні переваги та унікальні ресурси з максимальним ефектом.

Україна зайняла в рейтингу 2017 р. 60 місце з 63 країн.

Фактор “знання” – 45 місце, в т.ч. субфактори: “здібність” (talent) – 57; “підготовка та освіта” (training&education) – 26; “наукова концентрація” (якісні та кількісні показники розвитку наукової діяльності) (scientific concentration) – 45.

Фактор “технології” – 62 місце, в т.ч. субфактори: “регулювання” (regulatory framework) – 56; “капітал” (capital) – 62; “розвиток технологій” (technological framework) – 60.

Фактор “майбутня готовність” – 61 місце, в т.ч. субфактори: “адаптивність” (adaptive attitudes) – 58; “бізнес активність” (business agility) – 56; “ІТ інтеграція” (IT integration) – 60.

Спостерігається дуже негативна тенденція щодо зниження місця країни в усіх без виключення рейтингових позиціях (таблиця 2).

Таблиця 2

Профіль України в рейтингу цифрової конкурентоспроможності

Параметр	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.
В цілому	54	50	59	59	60
В т.ч. фактор:					
знання	35	29	40	44	45
технології	58	58	60	60	62
майбутня готовність	57	58	61	61	61
Рейтинг серед країн Європи-Середнього Сходу-Африки (40 країн)	36	35	38	38	40
Серед країн з населенням більше 20 млн (29 країн)	24	20	26	26	27
Конкурентоспроможність	49	49	59	59	60

Стійке падіння рейтингу спостерігається у субфакторі “капітал”, який є складовою частиною фактору “технології” (2013 р. – 57 місце; 2014 – 56; 2015 – 60; 2016 – 60; 2017 – 62) з наступним розподілом чинників: ринкова капіталізація (IT&media stock market capitalization) – не вимірювалася; фінансування технологічного розвитку (funding for technological development) – 62 місце; банківські та фінансові сервіси (banking and financial services) – 61; інвестиційні ризики (investment risk) – 62; венчурний капітал (venture capital) – 60; інвестування в телекомунікації (investment in Telecommunications) – 54. Навідь існуючі конурентні переваги в сфері знань та освіти (які також стрімко зменшуються) не дозволяють Україні претендувати на більше високе місце в рейтингу конкурентоспроможності Міжнародного інституту розвитку менеджменту.

Виконані порівняння дозволили встановити досить важливі проблеми національної економіки, ці проблеми, з одного боку, є загально відомими, з іншого, детальне розкриття тенденцій та порівняння з іншими країнами є основою для розробки напрямів удосконалення державної політики в сфері конкурентоспроможності та розвитку.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Таким чином, рівень конкурентоспроможності країни як показник спроможності держави створювати середовище для розвитку, накопичувати цінності та підвищувати рівень життя населення, визначається значною кількістю факторів, які відображають особливості зовнішнього та внутрішнього середовища. Одним з найбільш важливих факторів є рівень інфраструктурного розвитку, який залежить від обсягів та розподілу між різними секторами економіки валових нагромаджень основного капіталу. Значні обсяги валового нагромадження валового капіталу в деяких країнах світу дозволяють підвищувати рівень конкурентоспроможності. В розвинутих країнах світу стабільні розміри валового нагромадження (близько 20%) є цілком сприятними в зв'язку з наявністю ефективної та сучасної інфраструктури, необхідністю здійснювати заходи щодо модернізації (які дешевши у порівнянні з новим будівництвом) та реалізацією спільних проектів, які передбачають використання переваг усіх економічних агентів, що знижує їх вартість. В Україні фіксуються дуже низькі (в порівнянні з середніми в світі та в розвинутих країнах) показники валового нагромадження основного капіталу майже в усі роки незалежності, що призвело до падіння рівня економічного розвитку та конкурентоспроможності національної економіки. Специфічний методологічний підхід Міжнародного інституту розвитку менеджменту щодо визначення рівня конкурентоспроможності національних економік передбачає значну увагу інфраструктурним чинникам. Технологічні, інноваційні, освітні параметри оцінюються експертами Інституту як частина інфраструктурного розвитку та фактор суттєвого позитивного впливу на зростання рівня конкурентоспроможності. Україна має дуже низькі показники в рейтингу цифрової конкурентоспроможності, тому для подальшого відставання необхідно формування спеціальних програм розвитку інфраструктури.

Список використаної літератури

1. The Global Competitiveness Index 2015–2016 Rankings. Report Highlights. World economic forum. Available at: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/report-highlights/>;
2. Губський Б. В. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі. – К.: Наук. думка, 1997. – С.41;
3. Жаліло Я. А. Конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації / Я. А. Жаліло, Я. Б. Базилук, Я. В. Белінська та ін.; за ред. Я. А. Жаліла. – К.: НІСД, 2005. – 388 с.;
4. Охота, В. І. Конкурентоспроможність України на світовій економічній арені / В.І. Охота // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2015. – Том 19. – № 1. – С. 84-90;
5. Механік О. В. Конкурентоспроможність як соціально-економічна категорія: сутність, структура, класифікація, основи формування / О.В.Механік // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – №10. – С. 27-34;
6. Полунеев Ю. В. Конкурентоспроможність країни як економічна категорія та стратегія розвитку // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Вип. 94 (Ча II). – 2010. – с.184-204;

7. GDP by type of expenditure and Value Added by kind of economic activity, annual, 1970-2015. World Statistical Database open_in_new. Created by the United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). Available at: <http://unctadstat.unctad.org/EN/>;
8. Наказ № 580 від 01.12.2006 Державного комітету статистики України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо квартальних розрахунків валового внутрішнього продукту за категоріями кінцевого використання» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ua-info.biz/legal/baseqt/ua-qmptir/str2.htm>;
9. Валовий внутрішній продукт за категоріями кінцевого використання. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/vvp/vvp_ric/vvpzkkv_u.htm;
10. Україна: від проїдання до модернізації. Інформаційний ресурс LB.ua. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://ukr.lb.ua/blog/victor_galasuiik/330287_ukraina_vid_proidannya.html;
11. A new publication at the IMD World Competitiveness Center: The World Digital Competitiveness Ranking. Available at: <http://www.imd.org/wcc/world-competitiveness-center-publications/2017-com-may/>;
12. World Competitiveness Ranking Compared to Digital Ranking. Available at: <http://www.imd.org/globalassets/wcc/docs/release-2017/wcy-2017-vs-digital-2017---final.pdf>

References

1. World economic forum (2015-2016). *The Global Competitiveness Index 2015–2016 Rankings. Report Highlights.* (in Eng.).
2. Gubsky, B.V. (1997). *Investment processes in the global environment.* Science. Opinion. (in Ukr.)
3. Jalil, Ya.A. (2005). *Competitiveness of the Ukrainian economy in the conditions of.* For ed. Ya.A. Scared, K.: NISS. (in Ukr.)
4. Okhotna, V.I. (2015). *Competitiveness of Ukraine in the world economic arena.* Economic analysis: Sb. Sciences Works. Ternopil National Economic University. Ternopil: Publishing and Printing Center of Ternopil National Economic University "Economic Thought". Vol. 19., No 1., p. 84-90. (in Ukr.)
5. Mechanic O.V. (2006) *Competitiveness as a socio-economic category: essence, structure, classification, basis of formation.* Formation of market relations in Ukraine. №10. p. 27-34. (in Ukr.)
6. Poluneev Yu.V. (2010). *Competitiveness of the country as an economic category and development strategy.* Current problems of international relations. Vol. 94 (Ch. II), p.184-204 (in Ukr.)
7. World Statistical Database open_in_new. Created by the United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (1970-2015). *GDP by type of expenditure and value added by economic activities, annual.* (in Eng.).
8. *On Approval of Methodical Recommendations on Quarterly Calculation of Gross Domestic Product by Categories of End-Use.* Order № 580 of 01.12.2006 of the State Statistics Committee of Ukraine. Retrieved from: <http://ua-info.biz/legal/baseqt/ua-qmptir/str2.htm>. (in Ukr.)
9. *Gross domestic product by category of end-use.* (2016) State Statistics Service of Ukraine. (in Ukr.)
10. *Ukraine: from food to modernization.* Information resource LB.ua. Retrieved from: https://ukr.lb.ua/blog/victor_galasuiik/330287_ukraina_vid_proidannya.html. (in Ukr.)
11. *A new publication at the IMD World Competitiveness Center: The World Digital Competitiveness Ranking.* (2017) IMD World Competitiveness Center. (in Eng.).
12. *World Competitiveness Ranking Compared to Digital Ranking.* (2017) IMD World Competitiveness Center. (in Eng.).

Chernega Oksana,

Doctor of Economics, Professor

Donetsk National University of Economics and Trade named after Mikhail Tugan-Baranovsky,

Krivyi Rih, Ukraine

chernega@donnuet.edu.ua

INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT AS A FACTOR OF NATIONAL COMPETITIVENESS LEVEL INCREASE

Introduction. In 2016, according to the World Economic Forum, Ukraine was 85th among 138 countries in terms of national competitiveness. The competitiveness of the national economy is decreasing due to the lack of legal and institutional mechanisms that support competition; drawdown of entrepreneur-innovators; low level of per capital income; military aggression of the neighboring state, growth of corruption and inability of the authorities to counteract this proclivity. Sagging of competitiveness is to a large extent due to further deterioration of basic infrastructure provision of economic activity and significant lagging behind in the creation of a new generation infrastructure, including technological and scientific infrastructure.

Purpose. The objective of the article is justification for the necessity of the priority development of the national economy infrastructure as a factor of increasing the competitiveness level.

Results. *The competitiveness of the national economy is determined to be the subject of research of various international economic scientific schools, individual scholars, international institutions and organizations. The main areas of research are to clarify the content of the economic category of "competitiveness", the determination of factors that shape its level, the definition of the level (rating) of competitiveness and the development of strategies, policies, mechanisms for managing the processes of its improving. Empowerment of infrastructure development on economic growth and the level of competitiveness of the national economy are determined. It was emphasized that the modernization of global, regional, national infrastructures in recent years is based on reorganization, improvement of the quality of utilization of existing infrastructure and implementation of "breakthrough" infrastructure projects. The necessity of revision of the approaches to assessing the impact of the level of gross fixed capital accumulation (investment into the realm) on the level of infrastructure development and competitiveness, the definition of the strategic principles of investment, science and education policy, which should be aimed at supporting the development of the "infrastructure conglomerate" of the national economy which integrates the basic, technological and scientific infrastructure is justified. The trends of gross accumulation in different groups of countries of the world and in Ukraine during the period of independence are established. The factors influencing the parameters of gross accumulation and the consequences of changes in the investment processes in the national economies are determined. The methodological approach of the International Institute for Management Development to determine the level of competitiveness of national economies is analyzed. The profile of Ukraine in the rating of digital competitiveness is analyzed and the necessity of forming special programs for filing an infrastructure lag is determined.*

Originality. *Trends of gross accumulation in developed countries, developing countries and transition economies are determined. The peculiarities of the implementation of gross accumulation in Ukraine during the period of independence are determined and the need to increase the investment attractiveness of the country, implementation of state, state-private infrastructure projects, development of international cooperation in this area is emphasized. The factors influencing the parameters of gross accumulation and the consequences of changes in the investment processes in the national economies are determined. The specificity of the methodological approach of the International Institute for Management Development for determining the level of competitiveness of national economies, which involves considerable attention to infrastructure factors, is determined. The profile of Ukraine in the rating of digital competitiveness is analyzed and the necessity of forming special programs for filing an infrastructure lag is determined.*

Conclusion. *The level of competitiveness of the country as an indicator of the state's ability to create an environment for development, to accumulate values and to raise people's standard of living is determined by a considerable quantity of factors that reflect the peculiarities of the external and internal environment. One of the most important factors is the level of infrastructure development, which depends on the volumes and distribution of gross fixed capital accumulation among different sectors of the economy. Significant volumes of gross accumulation of gross capital in some countries of the world make it possible to increase the level of competitiveness. In developed countries, stable amounts of gross accumulation (about 20%) are quite favorable due to the availability of efficient and modern infrastructure, the need for modernization measures (which are cheaper compared to new construction) and the implementation of joint projects that involve the use of benefits of all economic agents, which reduces their cost. Ukraine has recorded very low (compared to the average in the world and in developed countries) indicators of gross fixed capital accumulation in almost all years of independence, which led to a drop in the level of economic development and competitiveness of national economy. In order to increase the competitiveness of the national economy, special infrastructure development programs, including technological and scientific, are needed.*

Key words: *development, infrastructure, national economy, competitiveness, gross accumulation, economic growth, investment, digital competitiveness.*

*Одержано редакцією 19.04.2017 р.
Прийнято до публікації 25.04.2017 р.*